

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
a României

DE LUBAC, HENRI

Principiul vieții morale. Despre natură și har /

Henri de Lubac, – Târgu-Lăpuș :

Galaxia Gutenberg, 2020

ISBN 978-973-141-877-3

I. De Lubac, Henri (autor)

II. Fulea, Gabriela (trad.)

III. Cristea, Marina (trad.)

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

www.galaxiagutenberg.ro

Editura Galaxia Gutenberg

435600 Târgu-Lăpuș, str. Florilor nr. 11

Mobil: 0723-377599, 0733 979 383

e-mail: contact@galaxiagutenberg.ro

PRINTED IN ROMANIA

HENRI DE LUBAC

Principiul vieții morale Despre natură și har

Traducere din limba franceză de
Gabriela Fulea și Marina Cristea

Cuvânt înainte și note de
Marina Cristea

Galaxia Gutenberg

2020

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE (Marina Cristea)	5
MEDITAȚIE ASUPRA PRINCIPIULUI VIEȚII MORALE (Georges Chantraine)	15
RECONCILIAREA	23
SCURTĂ CATEHEZĂ DESPRE „NATURĂ” ȘI „HAR”	49
BIBLIOGRAFIE	93

MEDITAȚIE ASUPRA PRINCIPIULUI VIETII MORALE

Cu un an înainte de editarea volumului său de debut, *Catholicisme*⁶, Henri de Lubac publicase în 1937, în *Revue apologétique*, „Méditation sur le principe de la vie morale”⁷, în care își continua reflecția despre libertate începută în anii 1920-1923, în timpul studiilor de filosofie, discutând, alături de prietenii și confrății săi, Yves de Montcheuil, Gaston Fessard și Robert Hamel⁸, despre libertatea ființei

⁶ H. de Lubac, *Catholicisme. Les aspects sociaux du dogme* (= *Catholicisme*), colecția *Unam Sanctam* 3, Edition du Cerf, Paris, 1938, 368 pagini.

⁷ H. de Lubac, „Méditation sur le principe de la vie morale”, *Revue apologétique*, vol. 65, 1937, pp. 257-266.

⁸ Într-o scrisoare din 23 februarie 1923, H. de Lubac îi scria de la La Felicité, în apropiere de Aix-en-Provence, lui R. Hamel: „Există întotdeauna mai multe obiecte, deci ipoteza unei libertăți cu un singur obiect prezent nu poate fi luată în

umane. Articolul trebuie corelat cu un altul, „Esprit et liberté dans la tradition théologique”⁹, publicat doi ani mai târziu, în 1939, în care ridică problema libertății îngerilor¹⁰, întrebându-se dacă aceștia sunt buni în mod infailibil sau dacă sunt, dimpotrivă, chemați să aleagă între Bine și Rău¹¹.

considerare. Dat fiind că este ceva determinat, un motiv are un corelativ. O ramificare alternativă cere în mod obligatoriu o alta. Aici este vorba despre aplicarea legii corelațiilor conceptuale, valabilă în tot domeniul obiectiv. Dacă ar exista numai un singur obiect, el nu ar fi un obiect, iar subiectul s-ar afla în cu totul alte condiții decât în cele în care se află în prezent, și, prin urmare, libertatea ar fi alta. (Anume, ceea ce va fi în cer: Dumnezeu, singurul termen al voinței și al cunoașterii.)”

⁹ Apărut în *Bulletin de Littérature ecclésiastique*, vol. 40, 1939, pp. 121-150 și 189-207.

¹⁰ Examenul aprofundat al chestiunii avea să constituie a doua parte a *Surnaturel. Études historiques*, colecția „Théologie” 8, Aubier-Montaigne, Paris, 1946, pp. 187-321.

¹¹ Aceste două articole sunt cuprinse în *Oeuvres complètes* (vol. 14) ale cardinalului H. de Lubac, al doilea într-o versiune ulterioară. La 11 decembrie 1998, avea loc la Institut de France o conferință de presă condusă de cardinalul Jean-Marie Lustiger, arhiepiscop de Paris, în cursul căreia intervine

Potrivit lui H. de Lubac, în „Meditația” aceasta, „obligația fundamentală” care derivă din chemarea noastră la viața divină, stabilește „condiția generală”¹² a moralității și ceea ce o face posibilă, în general. Țelul *Meditației* este să arate cum este „realizabilă în mod concret” această condiție.¹³ Inspirându-se din concepția patristică a „răului în esența lui intimă”¹⁴, pe care o actualizează, H. de Lubac vede condiția „concret realizabilă” în „conștiința vinovată”, simțită chiar înaintea primului păcat, și în datoria de a o recunoaște ca atare.¹⁵ „Dumnezeu este iubire”: acesta este principiul moralei. H. de

prof. Pierre Chaunu, iar editura Cerf prezintă primele volume ale *Oeuvres complètes: Le drame de l'humanisme athée* (vol. 2) și *Paradoxes* (vol. 31).

¹² *Infra*, p. 28.

¹³ *Ibid.*

¹⁴ *Catholicisme*, pp. 9-12, nota 1. Cu privire la esența răului, derivat din păcatul original, aflat în noi până la venirea lui Cristos, vezi *infra*, nota 37, pp. 30-31.

¹⁵ H. de Lubac preferă expresiei hegeliene „conștiința nefericită” (*infra*, p. 34, n. 39), „conștiința vinovată”, care se trezește înaintea primei noastre greșeli.

Lubac îl justifică pe baza unei idei tomiste: „Pentru a se sustrage faptului de a se supune, ar trebui să se poată sustrage faptului de a exista.”¹⁶ Inspirându-se și din M. Blondel, o înțelege ca „o consimțire izvorâtă din ființa însăși”¹⁷. În consecință, „pura obligație a imperativului kantian” și „purul fapt redat de pariul lui Pascal: «sunteți deja în joc»”¹⁸, nu s-ar

¹⁶ *Infra*, p. 24.

¹⁷ *Infra*, p. 26.

¹⁸ Vezi, *infra*, pp. 22-23. Vezi și B. Pascal, *Oeuvres*, XIII, *Pensées*, II, secțiunea III, §233, L. Brunschvicg (ed., introd., note și anexe), Hachette, Paris, 1921, p. 146 și comentariul editorului la §233, mai ales pp. 162, 166, 172, în care lămurește originea, contextul și natura pariului lui Pascal, a cărui miză este câștigarea unui libertin cu vederi radical sceptice (cavalerul de Méré) la credința creștină cu armele acestuia, anume cu argumente din afara sferei credinței. La originea alegerii sale se află lucrarea tradusă de Montaigne, în 1581, a lui Raymond Sebon, *La théologie naturelle*, mai ales capitolele 66, 67 și 68, din care reiese că, deși omul este dotat cu o inteligență pe care este „obligat” să o folosească numai în favoarea demnității sale umane cu tot ceea ce presupune aceasta, el face adesea un uz rău de ea, în virtutea libertății sale și totodată în detrimentul său. Pascal încearcă să deturneze orice sceptic de la acest uz impropriu al darului

inteligentei prin argumente pur raționale. Expresia figurată cu un sens de cele mai multe ori peiorativ „être embarqué”, a fi angrenat într-o situație supărătoare, redă contrarietatea resimțită de Pascal, constrâns să recurgă la un raționament de tip probabilist în chestiunea credinței în Dumnezeu, el care, spre deosebire de Descartes, considera că rațiunea este numai o parte a facultății intelective: „Ne blâmer donc de fausseté ceux qui on pris un choix; car vous n’en savez rien. – Non, mais je les blâmerai d’avoir fait non ce choix, mais un choix; car encore que celui qui prend croix et l’autre soient en pareille faute, ils sont tous deux en faute: le [choix] juste est de ne point parier. Oui; mais il faut parier; cela n’est pas volontaire, vous êtes embarqués. Lequel prendrez-vous donc? Voyons. Puisqu’il faut choisir [votre], voyons ce qui vous intéresse le moins. Vous avez deux choses à perdre, le vrai et le bien, et deux choses [en surcharge] à engager: votre raison et votre liberté, votre connaissance et votre béatitude (...)”. („Nu le imputați lipsa de temeinicie celor care au decis să aleagă, căci nu știți de ce o fac. – Nu, dar le-aș imputa nu această alegere, ci faptul de a fi făcut una; căci, deși cel care alege cap și celălalt [care alege pajură] fac aceeași greșeală, greșesc amândoi: [alegerea] justă este de a nu paria. – Da. Dar trebuie pariat; nu de bunăvoie, sunteți deja în joc. Ce veți alege [cap sau pajură]? Să vedem. Întrucât trebuie ținut cont de alegerea [Dvs.], să vedem ce vă interesează cel mai puțin. Aveți două lucruri de pierdut: adevărul și binele, și [alte] două lucruri pe care să le puneți în joc: rațiunea și libertatea Dvs., cunoașterea și fericirea

justifica decât în afara realității ontologice¹⁹.

H. de Lubac a încercat, printr-o analiză reflexivă, să stabilească principiul vieții morale: atracția Iubirii divine, care îi cheamă pe toți oamenii, îl poate mișca pe cel care are conștiința păcatului și acceptă darul divin, care îl eliberează. Cele două elemente care par să se opună: iubirea gratuită a lui Dumnezeu Tatăl și conștiința păcatului se contrapun în *felix culpa* („fericita vină”). Iertarea Tatălui

Dvs.”) Cf. și traducerea în limba română pe baza ediției Brunschvicg 1897, B. Pascal, *Cugetări*, M. și C. Ivănescu (trad.), Aion, Oradea, 2000, pp. 181-182. (n. trad.)

¹⁹ În mod analog, Yves de Montcheuil, confrate și prieten al lui H. de Lubac, dezbătea, la începutul anilor 1920, aceeași problemă în „Dieu premièrement moral”, text inedit publicat în *Communio*, vol. 13, nr. 2, 1988, pp. 36-45: „De ce trebuie oare respectată ordinea lucrurilor? De ce există obligația de a ne-o impune? De ce aș prefera-o dezordinii, dacă îmi place? Ajungem în punctul în care nu se mai poate da un răspuns. În cazul celui care refuză să considere obligația, nu există nici un mijloc care să-l facă să înțeleagă că trebuie să o ia în considerare ...” (p. 42).

este interioară conștiinței care se recunoaște păcătoasă și reciproc²⁰. Morala se sprijină concret pe elanul mistic²¹, fără de care „viața morală riscă să fie doar o refulare”²², pe care o evită prin conștiința păcatului²³. Dimpotrivă, „dorind o eliberare ale cărei practici trebuie să-i servească ca instrument, omul merge până la renegarea a ceea ce constituie condiția sa de ființă dependentă și ar vrea, ca să spunem așa, să nu se fi născut, adică, să nu existe, să nu fi trebuit să se nască. Respingând paternitatea divină, refuzul

²⁰ Cf. Pr. McPartlan, *The Eucharist Makes the Church. Henri de Lubac and John Zizioulas in dialogue*, T.&T. Clark, Edinburgh, 1993, pp. 239-244. În ceea ce ne privește, „Meditația” lui H. de Lubac se axează pe Dumnezeu Tatăl.

²¹ Vezi *infra*, I.

²² H. de Lubac, *Sur les chemins de Dieu*, Aubier-Montaigne, Paris, 1956, p. 189.

²³ Vezi *infra*, II. În *Paradoxes*, urmat de *Nouveaux paradoxes*, Seuil, Paris, 1983, p. 96, unde citează finalul „Meditației”, H. de Lubac adaugă: „Toate explicațiile psihanalizei, cele mai juste chiar, și toate criticile vehemente pe care unii se cred obligați să le aducă „sentimentului de vinovăție”, nu vor prevala asupra acestei binefaceri”.

providențialismului se înăsprește sau se deformează.²⁴ Potrivit celor două aspecte luate în considerare, această „Meditație” ne îndreaptă către Dumnezeu Tatăl.

Georges Chantraine, s.j.

RECONCILIERIA

I. Ceea ce este esențial să înțelegem pentru a recunoaște întreaga măreție și în același timp, forță imperativă, urgența vocației noastre divine, este că, deși această chemare răsună în mod diferit în fiecare suflet, luând forme singulare, nu este, totuși, o chemare care se deosebește de celelalte. Ea nu se prezintă în sine ca o obligație aparte, supraadăugată, pe lângă multe altele. Nici nu este o datorie nouă, care se alătură la un anumit moment al existenței noastre șirului de obligații care ne definesc vocația umană.

Putem spune, în limbajul teologic al timpului, că obligația față de „supranatural”, tocmai în virtutea incomensurabilității ei în raport cu oricare alta – supranaturalul fiind infinit superior nu numai omului, ci oricărei naturi conceptibile –, se regăsește în noi ca obligație fundamentală. Înscrișă în straturile cel mai

²⁴ H. de Lubac, *Affrontements mystiques*, Editions du Témoignage Chrétien, Paris, 1949, p. 42.